

บทที่ 5

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึก เหมินห่างทางการ เมือง ในกรุงเทพมหานคร

ในบทนี้จะได้นำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยหรือตัวแปรทางด้านประชากรซึ่งเป็นตัวแปรอิสระว่า จะมีอิทธิพลต่อระดับความรู้สึก เหมินห่างทางการ เมืองของประชากรหรือไม่เพียงใด เพื่อเป็นการทดสอบสมมติฐานที่ 2 ของการวิจัยครั้งนี้ที่ระบุว่า "ระดับความ เหมินห่างทางการ เมืองของประชาชนในกรุงเทพมหานครมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับตัวแปรอิสระได้แก่ เพศ อายุ เชื้อชาติ การศึกษา อาชีพ รายได้และระยะเวลาที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร"

ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยด้านการศึกษา รายได้และระยะเวลาที่อยู่ในกรุงเทพมหานครมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับระดับความรู้สึก เหมินห่างทางการ เมือง (แกมม่าเท่ากับ 0.3325, 0.2986 และ 0.1434 ตามลำดับ) ส่วนปัจจัยอื่น ๆ ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับระดับความรู้สึก เหมินห่างทางการ เมือง (โปรดดูตารางที่ 5.1) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การศึกษา

เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้สึก เหมินห่างทางการ เมืองในอัตราที่สูงกว่าปัจจัยอื่น ๆ เมื่อพิจารณาถึงระดับของการศึกษาแล้วพบว่า ผู้มีการศึกษาระดับปานกลางจะมีความรู้สึก เหมินห่างทางการ เมืองสูงกว่าผู้มีการศึกษาระดับต่ำเพียงเล็กน้อย (ร้อยละ 27) ขณะที่ผู้มีการศึกษาระดับสูงจะมีความรู้สึก เหมินห่างทางการ เมืองในระดับต่ำในอัตราที่มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ (ร้อยละ 27) แต่อย่างไรก็ตาม ทุกระดับการศึกษาส่วนใหญ่จะมีความรู้สึก เหมินห่างทางการ เมืองในระดับปานกลาง ดังนั้น ปัจจัยด้านการศึกษาเป็นตัวกำหนดความแตกต่างของความรู้สึก เหมินห่างทางการ เมืองได้ในระดับปานกลาง (แกมม่าเท่ากับ 0.3325)

รายได้

เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้สึก เหมินห่างทางการ เมืองสูงเป็นอันดับสองรองจากปัจจัยด้านการศึกษา เมื่อพิจารณาจากตารางแล้วพบว่า ผู้มีรายได้ปานกลางและต่ำ (ร้อยละ 23 มีความรู้สึก เหมินห่างทางการ เมืองสูงกว่าผู้มีรายได้สูง ซึ่งในทางกลับกันผู้มีรายได้สูง ร้อยละ 35 มีความรู้สึก เหมินห่างทางการ เมืองต่ำในขณะที่ผู้มีรายได้ปานกลางและต่ำมีเพียงร้อยละ 16 และ 8

ตามลำดับ แต่อย่างไรก็ตาม ประชากรในทุกระดับรายได้จะมีความรู้สึก เหมินห่างทางการเมืองในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาจากค่าทางสถิติแล้ว มีปัจจัยด้านรายได้ที่มีส่วนกำหนดความแตกต่างของความรู้สึก เหมินห่างทางการเมืองได้ในระดับค่อนข้างต่ำ (แกมมาเท่ากับ 0,2986)

ระยะเวลาที่อยู่ในกรุงเทพฯ

การที่บุคคลเข้ามาอยู่ในกรุงเทพมหานครเป็นระยะเวลาหนึ่ง ๆ นั้น จะมีผลต่อความแตกต่างในความรู้สึก เหมินห่างทางการเมืองเพียงใดนั้น พบว่า ผู้ที่อยู่อาศัยในกรุงเทพฯ ในระยะเวลาสั้น ๆ ไม่ถึงปี จะมีแนวโน้มที่จะมีความรู้สึก เหมินห่างทางการเมืองในระดับที่สูงกว่าแต่เนื่องจากจำนวนตัวอย่างมีจำนวนเพียงเล็กน้อย (16 คน) จึงไม่สามารถนำผลมาวิเคราะห์ได้ ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาที่อยู่ในกรุงเทพฯ ในระยะปานกลาง (1-10 ปี) และระยะยาว (10 ปีขึ้นไป) มีความรู้สึก เหมินห่างทางการเมืองในระดับสูงใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 21) แต่ในกลุ่มที่อยู่ในกรุงเทพฯ ยาวนานจะมีอัตราความรู้สึก เหมินห่างทางการเมืองในระดับต่ำมากกว่าเล็กน้อย (ร้อยละ 20) อย่างไรก็ตามมากกว่าครึ่งหนึ่งของทุกกลุ่ม ในปัจจัยด้านนี้จะมีความรู้สึก เหมินห่างทางการเมืองในระดับปานกลาง ดังนั้น ระยะเวลาที่บุคคลเข้ามาอยู่ในกรุงเทพฯ มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้สึก เหมินห่างทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญในระดับไม่มากนัก (แกมมาเท่ากับ 0.1434)

เพศ

เมื่อพิจารณาถึงความแตกต่างในระดับความรู้สึก เหมินห่างทางการเมืองของผู้ชายกับผู้หญิง พบว่า โดยเฉลี่ยผู้หญิงมีความรู้สึก เหมินห่างทางการเมืองสูงกว่าผู้ชายเล็กน้อย (ร้อยละ 23 และ 20 ตามลำดับ) โดยผู้หญิงจะมีระดับความรู้สึก เหมินห่างทางการเมืองในระดับปานกลาง (ร้อยละ 61) เช่นเดียวกับผู้ชายซึ่งส่วนใหญ่จะมีความรู้สึก เหมินห่างทางการเมืองในระดับปานกลาง (ร้อยละ 59) แต่มีความรู้สึกในระดับต่ำมากกว่าเพศหญิง เมื่อพิจารณาจากค่าทางสถิติแล้วไม่พบว่าความแตกต่างทางเพศจะมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับความรู้สึก เหมินห่างทางการเมือง ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ 0.05

อายุ

จะพบว่าผู้ที่มีอายุสูงกว่าจะมีแนวโน้มที่จะรู้สึก เหมินห่างทางการเมืองในระดับสูงและต่ำ ในอัตราที่มากกว่าผู้ที่มีอายุต่ำกว่าซึ่งพวกนี้กลับมีแนวโน้มจะรู้สึก เหมินห่างทางการเมืองในระดับ

ปานกลางในอัตราที่มากกว่าผู้ที่มีอายุสูงกว่า แต่ความสัมพันธ์ของระดับอายุแทบจะไม่มีความสัมพันธ์ต่อความเมินห่างทางการเมือง เมื่อพิจารณาตามค่าทางสถิติ (แกมม่าเท่ากับ $-0,0373$)

เชื้อชาติ

ผู้ที่มีเชื้อชาติไทยจะรู้สึก เมินห่างทางการเมืองสูงกว่าผู้มีเชื้อชาติจีนเล็กน้อยแต่ไม่ว่าจะเชื้อชาติ ไทย จีน มุสลิม ส่วนใหญ่จะรู้สึก เมินห่างทางการเมืองในระดับปานกลาง ดังนั้นค่าทางสถิติจึงระบุว่าปัจจัยด้านเชื้อชาติไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้สึก เมินห่างทางการเมือง ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ 0.05

อาชีพ

เมื่อพิจารณาถึงความแตกต่างในระดับความรู้สึก เมินห่างทางการเมืองของบุคคลอาชีพต่าง ๆ แล้วพบว่าโดยเฉลี่ยแล้ว กลุ่มนิสิต นักศึกษา ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความรู้มิได้ประกอบอาชีพใดจะมีระดับความรู้สึก เมินห่างทางการเมืองสูงมากกว่ากลุ่มอาชีพอื่น ๆ (ร้อยละ 32) นอกนั้นมีความรู้สึก เมินห่างทางการเมืองในระดับสูงที่ไม่แตกต่างกันมากนักในกลุ่มผู้ประกอบการหรือผู้ใช้แรงงานซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลผู้มีการศึกษาค่ำ รายได้น้อย อาชีพไม่เป็นกิจจะลักษณะ ส่วนใหญ่จะมีความรู้สึก เมินห่างทางการเมืองในระดับปานกลางสูงกว่ากลุ่มอาชีพอื่น ๆ (ร้อยละ 71) ส่วนกลุ่มอาชีพที่มีความรู้สึก เมินห่างทางการเมืองต่ำในอัตราที่สูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ ได้แก่ ครูหรืออาจารย์ (ร้อยละ 23) พนักงานรัฐวิสาหกิจหรือธุรกิจเอกชน (ร้อยละ 22) และข้าราชการ (ร้อยละ 20) ซึ่งกลุ่มอาชีพเหล่านี้จะเป็นผู้ที่มีความรู้ มีสถานภาพทางสังคม มีรายได้ประจำ และอาชีพที่มั่นคงเป็นกิจจะลักษณะ แต่อย่างไรก็ตามในทุกกลุ่มอาชีพส่วนใหญ่แล้วจะมีความรู้สึก เมินห่างทางการเมืองในระดับปานกลาง ดังนั้นปัจจัยด้านอาชีพจึงไม่มีความสัมพันธ์กับการรู้สึก เมินห่างทางการเมือง ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ 0.05

จากการวิจัยนี้จึงพบได้ว่า เมื่อพิจารณาความรู้สึก เมินห่างทางการเมืองโดยรวมแล้ว ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความแตกต่างในระดับความรู้สึกดังกล่าวของประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ระดับการศึกษา รายได้และระยะเวลาที่อยู่ในกรุงเทพฯ โดยเฉพาะระดับของการศึกษาและรายได้ นั้นนับว่ามีความสัมพันธ์กับความรู้สึก เมินห่างทางการเมืองที่ค่อนข้างชัดเจน กล่าวคือผู้ที่มีการศึกษาและรายได้ระดับกลางและต่ำจะมีความรู้สึก เมินห่างทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาและรายได้ในระดับสูงซึ่งกลุ่มนี้กลับมีความรู้สึก เมินห่างทางการเมืองในระดับต่ำ

ตารางที่ 5.1 ความรู้สึกเมินห่างทางการเมือง จำแนกตามตัวแปรต่าง ๆ

ตัวแปรต่าง ๆ	ความรู้สึกเมินห่างทางการเมือง			รวม	จำนวนเต็ม
	สูง	กลาง	ต่ำ		
<u>เพศ</u>	$(X^2 = 1.8452, df = 2, p \leq .05)$				
ชาย	20.5	59.5	20.0	100.0	220
หญิง	23.3	61.7	15.0	100.0	180
เฉลี่ย	21.7	60.5	17.7	100.0	400
<u>อายุ</u>	$(\text{แกมม่า} = -0.0373)$				
ต่ำกว่า 20ปี-35 ปี	18.6	65.8	15.6	100.0	237
36ปี-45 ปี	25.3	54.2	20.5	100.0	83
46ปี-56 ปีขึ้นไป	27.5	51.2	21.2	100.0	80
เฉลี่ย	21.7	60.5	17.7	100.0	400
<u>เชื้อชาติ</u>	$(X^2 = 3.7187, df = 4, p \leq .05)$				
ไทย	23.0	60.1	16.9	100.0	283
จีน	20.0	59.9	20.9	100.0	105
มุสลิม	8.3	83.3	8.3	100.0	12
เฉลี่ย	21.7	60.5	17.7	100.0	400
<u>การศึกษา</u>	$(\text{แกมม่า} = 0.3325)$				
ต่ำกว่า ป.7	25.0	67.9	7.1	100.0	56
ป.7-ปริญญาตรี	27.1	63.9	9.0	100.0	144
จบปริญญาตรี-สูงกว่าปริญญาตรี	17.0	56.0	27.0	100.0	200
เฉลี่ย	21.7	60.5	17.7	100.0	400

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

ตัวแปรต่าง ๆ	ความรู้สึกเมินท่าทางทางการเมือง			รวม	จำนวนเต็ม
	สูง	กลาง	ต่ำ		
<u>อาชีพ</u> ($X^2 = 14.1661, df = 12, p \leq .05$)					
ข้าราชการ	17.3	62.7	20.0	100.0	110
รัฐวิสาหกิจ/ธุรกิจเอกชน	26.2	51.5	22.3	100.0	103
ครู/อาจารย์	23.8	52.4	23.8	100.0	21
กรรมกร/ผู้ใช้แรงงาน	20.0	71.1	8.9	100.0	45
นิสิต/นักศึกษา	32.0	64.0	4.0	100.0	25
อิสระ	17.4	65.2	17.4	100.0	72
ว่างงาน	26.3	63.2	10.5	100.0	19
เฉลี่ย	21.5	60.3	18.2	100.0	395
<u>รายได้</u> (แกมม่าเท่ากับ 0.2986)					
ต่ำกว่า 1,000-3,000 บาท	23.5	67.8	8.7	100.0	149
3,001-7,000 บาท	23.7	59.7	16.6	100.0	139
7,001-10,000 บาท- ขึ้นไป	14.6	50.0	35.4	100.0	96
เฉลี่ย	21.4	60.4	18.2	100.0	384
<u>ระยะเวลาที่อยู่ในกรุงเทพฯ</u> (แกมม่าเท่ากับ 0.1434)					
ต่ำกว่า 3 เดือน - 1 ปี	31.3	68.7	-	100.0	16
1 ปี -10 ปี	21.7	63.9	14.4	100.0	97
10 ปีขึ้นไป	21.4	58.6	20.0	100.0	285
เฉลี่ย	21.9	60.3	18.7	100.0	398

นอกจากนี้ เพื่อที่จะได้ผลการศึกษาที่เป็นประโยชน์มากขึ้นจึงจำเป็นต้องวิเคราะห์ถึงปัจจัยของประชากรที่ศึกษาว่าจะไปมีผลต่อระดับความรู้สึกที่เป็นองค์ประกอบของความ เหมินทางการเมือง อันประกอบด้วย ไร้อำนาจทางการเมือง ไร้ความพยายามทางการเมือง ไร้บรรทัดฐานทางการเมือง โดดเดี่ยวทางการเมืองและแปลกหน้าทางการเมือง เพื่อจะได้ข้อมูลที่ชัดเจนขึ้น ซึ่งจะได้แนะนำเสนอเป็นลำดับไป

เพศ

ในทางวิชาการยอมรับว่าความแตกต่างในทางเพศ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความแตกต่างทางทัศนคติ ความรู้สึกนึกคิดในทางการเมือง ซึ่งถ้าพิจารณาตามทฤษฎีทางด้านเพศกับการเมืองแล้ว (Theory of Sexual Politics) มักปรากฏว่าเพศชายจะมีความ เห็นว่าเพศหญิงในแทบทุกด้านไม่ว่าเป็นความรู้ทางการเมืองความสนใจทางการเมือง ทัศนคติทางการเมือง ความสำนึกทางการเมืองและการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง¹ จากการวิจัยในครั้งนี้เป็นที่ยืนยัน ทฤษฎีดังกล่าวดังต่อไปนี้

เพศหญิงจะรู้สึกไร้อำนาจทางการเมือง ไร้ความหมายทางการเมืองและไร้บรรทัดฐานทางการเมืองระดับสูงในอัตรามากกว่าเพศชาย เว้นแต่ความรู้สึก เห็นห่างทางการเมืองที่เพศชายจะรู้สึกสูงในอัตราที่มากกว่า แต่ส่วนใหญ่ของเพศหญิงจะรู้สึกไร้บรรทัดฐานทางการเมืองในระดับสูง (ร้อยละ 46) ขณะที่ความรู้สึกด้านอื่น ๆ จะอยู่ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกับเพศชายที่ส่วนใหญ่จะรู้สึกด้านอื่น ๆ ในระดับปานกลาง เว้นแต่ด้านโดดเดี่ยวทางการเมืองที่รู้สึกในระดับต่ำ (ร้อยละ 46) เมื่อพิจารณาจากค่าทางสถิติพบว่าปัจจัยด้านเพศมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 เฉพาะในด้านโดดเดี่ยวทางการเมืองเท่านั้น นอกนั้นไม่มีความสัมพันธ์กัน

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการวิจัยของ Ada W. Finifter ซึ่งพบว่าเพศหญิงจะมีความรู้สึกไร้อำนาจมากกว่าเพศชาย² ซึ่งชี้ให้เห็นว่าเพศหญิงมีความรู้สึกว่าตนเองมีความสามารถน้อย

¹Kate Millett, Sexual Politics (New York : Avon Book, 1971), pp.26-28

²Ada W. Finifter, "Dimensions of Political Alienation," The American Political Science Review, 2 (June 1970).

ในการที่จะมีผลต่อระบบการเมือง ดังนั้นผู้หญิงจึงวิพากษ์วิจารณ์เรื่องการเมืองน้อยกว่า เพศชาย อีกทั้งติดตามข่าวสารการเมืองน้อยกว่าเพศชาย จึงมีผลให้เพศหญิงมีทัศนคติที่ไม่ต้องการเกี่ยวข้องกับเรื่องทางการเมืองมากกว่าเพศชาย สิ่งนี้เป็นแง่มุมที่สำคัญในสิ่งที่เรียกว่าวัฒนธรรมการเมืองแบบไพร่ฟ้า

สำหรับเรื่องเพศกับการเมืองนั้นประเด็นสำคัญอยู่ที่ความรู้ความสนใจ ตลอดจนทัศนคติความรู้สึกรู้สึกที่มีต่อการเมือง ซึ่งมีความเชื่อหลักที่ถือกันมาช้านานแล้วคือ หลักการความเกี่ยวกันลึกซึ้งระหว่างความเป็นผู้ชายกับสัญชาติญาณแห่งการรุกราน เนื่องจากในสังคมส่วนใหญ่มักจะมีวิธีการเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนและสนับสนุนให้เด็กผู้ชายมีความเป็นอิสระสร้างความเป็นตัวของตัวเองไม่จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยคนอื่น เน้นหนักด้านการสร้างความสำเร็จในชีวิต สำหรับวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กผู้หญิงนั้น เป็นไปในทางตรงข้ามคือเด็กผู้หญิงมักจะถูกอบรมสั่งสอนให้เชื่อฟังคำสั่ง อ่อนน้อม เรียบร้อย ต้องพึ่งพาอาศัยขอความช่วยเหลือจากคนอื่นอยู่ตลอดเวลาไม่ได้อบรมให้พึ่งตนเอง แต่เน้นด้านการสร้างนิสัยใจคอให้อ่อนน้อมและได้รับการเลี้ยงดูแบบทะนุถนอม เป็นอย่างดี。¹ ซึ่งในสังคมไทยที่เป็นสังคมแบบประเพณีนิยมที่ยังยกย่องผู้ชาย เป็นผู้นำและผู้หญิง เป็นผู้ตามอันเป็นผลมาจากลักษณะวิธีการเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนตั้งแต่วัยเยาว์เช่นเดียวกัน

จากเหตุผลดังกล่าวจึงยอมรับกันโดยทั่วไปว่า การเมืองมีความสอดคล้องควบคู่ไปตามธรรมชาติกับความกระตือรือร้นและความสนใจของเพศชายมากกว่าเพศหญิง รวมทั้งความรู้ความเข้าใจการเมืองที่เพศชายมีมากกว่าเพศหญิง จึงทำให้เพศชายมีความคิดความอ่านเกี่ยวกับความสามารถหรืออำนาจของตนเองที่จะเข้าไปมีผลต่อการเมืองได้มากกว่า สามารถที่จะทำนายถึงผลตอบแทนที่จะได้รับจากการเข้าเกี่ยวข้องกับการเมืองได้มากกว่า ดังนั้น เมื่อเพศชายมีความรู้ความเข้าใจในการเมืองมากกว่าเพศหญิง จึงทำให้มองเห็นถึงภาพพจน์ในด้านลบทางการเมืองที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมากกว่า จึงรู้สึกที่ตนเองไม่อาจจะคาดหวังอะไรได้จากปฏิสัมพันธ์ทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ ย่อมที่จะโดดเดี่ยวจากเรื่องราวทางการเมืองมากกว่าจะเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย

ข้อค้นพบที่น่าสนใจอีกประเด็นหนึ่งคือ พบว่าเพศหญิงมีระดับความรู้สึกไว้บรรทัดฐานทางการเมืองสูงกว่าเพศชาย ซึ่งผลการวิจัยนี้ตรงกันข้ามกับการวิจัยของ Finifter ที่พบว่า ปัจจัยที่ใช้วัดความไว้บรรทัดฐานคือ เพศ ซึ่งเพศชายจะมีพฤติกรรมฝ่าฝืนบรรทัดฐานมากกว่าเพศหญิง

¹ Millett, Sexual Politics, pp.220-33.

ในประเด็นนี้จึงพิจารณาถึงบรรทัดฐานทางสังคมไทย เปรียบเทียบกับสังคมตะวันตก โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับโอกาสที่จะได้รับในทางการเมือง ซึ่งพบได้ว่าปัญหาสิทธิสตรี เป็นปัญหาสำคัญในสภาพสังคมไทย กล่าวคือ โอกาสและการยอมรับในความสามารถทางการเมืองของสตรีไทยยังไม่กว้างขวาง เช่นสังคมประชาธิปไตยตะวันตก ดังนั้น ผู้หญิงในสังคมไทยมีความรู้สึกว่าคุณไม่ได้รับความเป็นธรรมจากสังคมเท่าเทียมกับชาย ซึ่งรวมไปถึงเรื่องราวในทางการเมืองด้วย เช่น ในเรื่องของโอกาสในการแสวงหาความก้าวหน้าในทางสังคม - การเมือง ตลอดจนโอกาสที่จะได้รับรางวัลหรือความยกย่องจากสังคมก็มักจะน้อยกว่า ซึ่งการวิจัยนี้สอดคล้องกับการวิจัยของ เจลลิว ฤกษ์จุฬิมล¹ ที่พบว่า นิสิตหญิงจะมีความรู้สึกใ้รับบรรทัดฐานสูงกว่านิสิตชาย โดย เจลลิว ได้ตั้งข้อสังเกตของข้อค้นพบในการวิจัยของเขาไว้ว่า ความรู้สึกใ้รับบรรทัดฐานของนิสิตหญิงน่าจะเกิดจากความไม่สอดคล้องกันระหว่างสภาพของตนคือ สภาพนิสิตซึ่งเป็นสถานภาพสูงในสายตาของคนทั่วไป แต่ในขณะที่เดียวกันตนก็เป็นหญิง ซึ่งเป็นสถานภาพที่ด้อยกว่า เพศชายในหลายด้านสำหรับสังคมไทย

อายุ

ความแตกต่างในระดับอายุมีผลต่อความรู้สึก ความเข้าใจและทัศนคติที่มีต่อการเมือง เนื่องจากผู้ที่มีอายุมากกว่าจะผ่านประสบการณ์ในการเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมืองแบบใดแบบหนึ่งมากกว่า ทำให้สามารถที่จะประเมินคุณค่าของตนเองที่มีต่อการเมืองการปกครองจากการวิจัยครั้งนี้พบว่า อายุมีผลต่อความรู้สึก เหมียงทางการเมืองในด้านไร้อำนาจทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับค่อนข้างต่ำ (แกมมาเท่ากับ -0.1529) ส่วนในความรู้สึกด้านอื่น ๆ แทบจะไม่มีความสัมพันธ์เลย

ความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นลักษณะผกผัน จึงชี้ให้เห็นว่าผู้ที่มีอายุสูง ตั้งแต่ 46 ถึง 50 ปีขึ้นไป จะมีแนวโน้มที่จะมีความรู้สึกว่าคุณไร้อำนาจทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่มีอายุต่ำกว่า และส่วนใหญ่ในกลุ่มมีอายุสูงก็จะมีความรู้สึกด้านนี้สูงด้วย (ร้อยละ 48) ส่วนกลุ่มผู้มีอายุระดับกลาง ตั้งแต่ 36-45 ปี ก็จะมีความรู้สึกด้านนี้สูงกว่าผู้ที่มีอายุต่ำกว่าแต่ในกลุ่มอายุระดับกลางและต่ำส่วนใหญ่จะมีความรู้สึกไร้อำนาจทางการเมืองในระดับกลางดังนั้นจึงบ่งชี้ได้ว่า ยิ่งมีอายุสูงยิ่งขึ้นมีความรู้สึกไร้อำนาจทางการเมืองสูงตามไปด้วย (โปรดดูตารางภาคผนวกที่ ก.3)

¹ เจลลิว ฤกษ์จุฬิมล, "การศึกษาเอเลี่ยนเนชันในมหาวิทยาลัย" (วิทยานิพนธ์ปริญญา-มหาบัณฑิตแผนกวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2520) หน้า 69.

ซึ่งผลจากการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงวัฒนธรรมทางการเมืองในสังคมไทยในเรื่องของการยอมรับในอำนาจ เพราะในสังคมไทยประชาชนไม่ใคร่สนใจกับการเมืองนักด้วยความเชื่อเก่า ๆ ที่ว่าการเมืองเป็นเรื่องของข้าราชการหรือผู้มีอำนาจในแผ่นดินหรือเป็นเรื่องของเจ้านาย ด้วยเหตุที่ว่าคนไทยมีความผูกพันมาจากระบบศักดินา ว่าคนที่มีตำแหน่งหน้าที่สำคัญของราชการหรือทางการเมืองเป็นผลมาจากบุญวาสนาหนัก¹ จึงมักยอมรับอำนาจที่มาจากเบื้องบนโดยปริยาย และโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้ที่มีอายุซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในชีวิตหรือผ่านโลกมามากกว่า ด้วยเหตุผลที่ว่าบุคคลประเภทนี้มีชีวิตอยู่ก็อีกไม่นานนักจึงต้องรีบทำมาหากิน เพื่อสะสมทรัพย์ไว้ให้บุตรหลานต่อไป หากจะต้องเข้ามายุ่งเกี่ยวกับเรื่องของการเมืองเสียเองคงจะทำให้ไม่มีเวลาทำมาหากินประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งน่าจะมาจากความเชื่อดั้งเดิมที่มีความเชื่อว่าการเมืองเป็นเรื่องของเบื้องบนจึงยอมรับอำนาจที่มาจากเบื้องบนเพราะถือว่าอำนาจหรือคำสั่งที่มาจากเบื้องบนสามารถให้คุณและโทษแก่ตนเองได้ตลอดเวลา อย่างสุภาวดีที่ว่า "อย่าปองร้ายต่อเจ้า" หรือ "อย่าขัดแย้งผู้ใหญ่"²

ผลการวิจัยที่น่าสนใจอีกประเด็นหนึ่งเกี่ยวกับปัจจัยด้านอายุนี้คือ พบว่า ผู้ที่มีอายุน้อยหรือช่วงไม่เกิน 35 ปี ส่วนใหญ่จะมีความรู้สึกไว้บรรทัดฐานทางการเมืองในระดับสูงในขณะที่ผู้มีอายุมากกว่าช่วงนี้จะมีความรู้สึกด้านนี้ในระดับปานกลาง ซึ่งหมายความว่า ผู้ที่มีอายุอ่อนวัยกว่าจะมีพฤติกรรมฝ่าฝืนบรรทัดฐานทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีอายุมากกว่า ทั้งนี้อาจจะ เป็นสาเหตุมาจากปัจจัยด้านจิตวิทยาส่วนบุคคลประกอบกับสภาพในทางสังคม ซึ่งยอมรับกันว่าบุคคลในวัยนี้ซึ่งเป็นวัยเริ่มต้นชีวิต เริ่มต้นการทำงานรวมทั้งผู้ที่กำลังศึกษาในระดับอุดมศึกษาหรือสำเร็จการศึกษามาแล้ว ต้องต่อสู้ดิ้นรนกับสภาพการทำงานที่มีสังคมที่แตกต่างกันไปทีตนไม่เคยได้พบเห็น ซึ่งจะเกิดสภาวะไม่สอดคล้องกันระหว่างสภาพแวดล้อมที่ตนคาดหวังเอาไว้ก่อนที่จะเข้ามาสู่จริง ๆ กับสภาพแวดล้อมจริง ๆ ที่บุคคลนั้นเข้าไปอยู่ เช่น การต่อสู้ดิ้นรน เรื่องการทำงานเรื่องเศรษฐกิจ สังคม รวมทั้งชีวิตทางการเมืองที่ได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับ ความไม่สอดคล้องกันดัง

¹ กมล สมวิเชียร, "วัฒนธรรมทางการเมืองไทยกับการพัฒนาการเมือง,"

วรรณไวทยาการ : รัฐศาสตร์ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2514), หน้า 69.

² เจือ สตะเวทิน, สุภาวดีไทย (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สุทธินสารการพิมพ์, 2516), หน้า 51.

กล่าวทำให้บุคคล เกิดความผิดหวัง สับสน และคลุมเครือไม่เข้าใจใน มาตรฐานในความเป็นจริง ในทางสังคมและการเมืองซึ่งต่างกับกับมาตรฐานในทางหลักการ ที่ตนคาดหวังไว้ จึงทำให้บุคคล กลุ่มนี้มีทัศนคติในแง่ร้ายต่อสภาพสังคม - การเมือง มากกว่า แต่จะลดระดับของความคิด ความอ่อนลงให้อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อได้ "รู้จักชีวิต" มากขึ้น นั่นก็คือการมีอายุมากขึ้นมองเห็นโลกมากขึ้นนั่นเอง

เชื้อชาติ

เชื้อชาติถูกจัดว่า เป็นปัจจัยทางด้านสถานภาพทางสังคมปัจจัยหนึ่ง เมื่อนำมาศึกษาในทาง รัฐศาสตร์ พบว่าเชื้อชาติจะ เกี่ยวพันกับความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจการเมืองที่เป็นอยู่ โดยความสัมพันธ์จะเป็นไปตามขอบข่ายของปัญหาทางการเมืองนั้น ๆ และจะเป็นไปตามระยะเวลาหนึ่ง ๆ เช่น การศึกษาปัญหาเรื่องผิวในอเมริกา พบว่าชาวอเมริกันผิวดำจะมีความรู้สึกไม่ไว้วางใจต่อการเมืองสูงกว่าชาวอเมริกันผิวขาวในทุก ๆ ระดับทาง เศรษฐกิจ-สังคม

อย่างไรก็ตามปัญหาในเรื่อง เชื้อชาติในสังคมที่เกือบจะ ไม่มีความแตกต่างทาง เชื้อชาติ หรือสีผิวอย่างเช่น สังคมไทย จะพบว่าปัญหาที่สำคัญคือ ยังไม่สามารถหาเกณฑ์ มาตรฐานที่จะถือได้ว่าบุคคลใดมีเชื้อชาติไทย จีน หรือมุสลิม ซึ่งเป็นปัญหาในทางสังคมวิทยา แต่ในทางปฏิบัติจึงถือการสืบสายโลหิตเป็นสำคัญ ซึ่งบางคนแม้ว่าบิดาหรือมารดามี เชื้อชาติจีน แต่ก็ถือว่าตนเอง เป็นคนเชื้อชาติไทย แต่อย่างไรก็ตามในการวิจัยนี้ก็ ได้ศึกษาถึงความแตกต่างทาง เชื้อชาติซึ่งแยกเป็น ไทย จีน มุสลิม ว่าจะ เป็นตัวกำหนดความแตกต่างในความรู้สึก เหมินทางการเมืองหรือไม่เพียงใด

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ไม่พบว่า ความแตกต่างทาง เชื้อชาติของคนกรุงเทพฯ นครไม่มี ความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับความรู้สึก เหมินทางการเมืองในแต่ละองค์ประกอบแต่อย่างใด ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ 0.05 (โปรดดูตารางที่ภาคผนวกที่ ก.4) เพราะไม่ว่าจะเป็น คนกรุงเทพฯ เชื้อสายไทย จีน หรือมุสลิม ส่วนใหญ่จะมีความรู้สึกในแต่ละองค์ประกอบ ในระดับปานกลางยกเว้นในประเด็นไว้บรรทัดฐานทางการเมืองพบว่าคนกรุงเทพฯ เชื้อสายจีน ส่วนใหญ่จะรู้สึกในด้านนี้ระดับสูง (ร้อยละ 51) นอกจากนี้ข้อมูลยังระบุชัดเจนว่าคนกรุงเทพฯ ที่มีเชื้อชาติไทยรู้สึกไว้ร้อานาจ (ร้อยละ 36) และไว้ความหมาย (ร้อยละ 41) ในระดับสูงในอัตราที่มากกว่าเชื้อชาติจีนและมุสลิม ส่วนคนเชื้อชาติจีนจะรู้สึกไว้บรรทัดฐานทางการเมืองสูงในอัตราที่มากกว่าเชื้อชาติไทยและมุสลิม ส่วนคนกรุงเทพฯ เชื้อชาติมุสลิม เหมินทางการเมืองสูงในอัตราที่มากกว่าเชื้อชาติไทยและจีน (ร้อยละ 41)

คนไทยที่มีเชื้อชาติไทยที่มีความรู้สึกไร้อำนาจและไร้ความหมายทางการเมืองสูงกว่านั้นน่าจะเป็นผลมาจากการมีวัฒนธรรมทางการเมือง พวกคนไทยที่ยอมรับในเรื่องอำนาจและไม่มีความรู้สึกว่าตนเองมีอำนาจทางการเมืองแต่อย่างไร ดังได้กล่าวมาแล้วว่าในส่วน of บังคับด้านอายุ ส่วนคนไทยที่มีเชื้อชาติจีนนั้นจะมีความรู้สึกถึงความด้อยกว่าในสถานภาพทางสังคมของตนเอง ซึ่งส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพค้าขาย เป็นสำคัญ วิธีการดำรงชีวิตจึงเป็นลักษณะปัจเจกชนสูงไม่เกี่ยวข้องกับ เรื่องของส่วนรวม รวมทั้งการถูกจำกัดในโอกาสทางการเมืองประกอบอาชีพดังกล่าว เช่น การรับราชการตำรวจ ทหาร รวมทั้งงานราชการบางแห่งจึงทำให้เกิดความรู้สึกไม่เป็นมาตรฐานที่ควรยึดมั่นร่วมกันได้ในกฎเกณฑ์ของสังคม การเมืองที่เป็นอยู่สำหรับคนไทยมุสลิมนั้นค่อนข้างจะมีบทบาทน้อยโดยเฉพาะบทบาทในทางการเมืองการปกครองไทยวิถีชีวิตจึงดำเนินอยู่เฉพาะในกลุ่มเชื้อชาติเดียวกันด้วยอิทธิพลของศาสนาอิสลามที่ไม่นิยมการแต่งงานกับคนต่างศาสนาต่าง เชื้อชาติดังนั้นกิจกรรมในทางการเมืองที่ต้องเกี่ยวข้องกับตนเองนั้น จึงกลายเป็นสิ่งแปลกปลอมในวิถีชีวิต จึงเกิดความรู้สึกว่าตนเองไม่คุ้นเคยกับระบบการเมืองการปกครองที่เป็นอยู่ แต่จะมีลักษณะเป็นฝ่ายยอมรับอำนาจของฝ่ายบ้านเมือง เสียมากกว่าที่จะเป็นฝ่ายกำหนดอำนาจ

แต่อย่างไรก็ตามสังคมไทยประสบความสำเร็จในด้านการผสมผสานกลมกลืนทางเชื้อชาติ จึงไม่เกิดปัญหาทางการเมืองที่รุนแรงมากนักซึ่ง Finifter ศึกษาในเรื่องนี้ในสังคมอเมริกันพบว่าพบความสัมพันธ์ระหว่างเชื้อชาติไร้อำนาจกับไร้บรรทัดฐาน แต่เชื้อชาติจะเป็นสาเหตุสำคัญของความไร้บรรทัดฐานทางการเมืองเป็นอันดับ 2 รองจากความรู้สึกศรัทธาต่อระบบการเมืองที่เป็นอยู่ ดังนั้นผลการวิจัยนี้พบว่าเชื้อชาติเป็นตัวกำหนดความแตกต่างในความรู้สึกไร้บรรทัดฐานและเห็นห่างทางการเมือง แต่ก็ยังพบว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยเชื้อชาติจีนกับความรู้สึกไร้บรรทัดฐานทางการเมืองเช่นเดียวกัน แต่ความสัมพันธ์นี้มีปัจจัยด้านเชื้อชาตินี้น่ามีผลมาจากปัจจัยด้านการศึกษาด้วย

การศึกษา

ในทางวิชาการพบว่า ผู้ที่มีการศึกษาคิดจะมีความรู้ความเข้าใจดีว่าการเมืองและการปกครองนั้นจะส่งผลกระทบต่อตนเองและบุคคลอื่น ๆ ทุกคนด้วยความตระหนักถึงอิทธิพลทางการเมือง บุคคลดังกล่าวจะต้องมีความกระตือรือร้นสนใจและพยายามเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมาก

อีกทั้งยังมีความรู้สึก เชื่อมั่นว่าตนเองมีความสามารถมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐ หรือมีความเชื่อมั่นในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองจะบังเกิดผลอันดี¹

ในประเด็นที่เกี่ยวกับทัศนคตินั้น พบว่า ทัศนคติหรือความรู้สึกนึกคิดทางการเมืองมีส่วนสัมพันธ์กับการอบรมกล่อมเกลารวมทั้งการเมือง ซึ่งการอบรมกล่อมเกลารวมทั้งการเมืองนั้นมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการศึกษา ดังนั้นจึงเป็นกระบวนการที่ทำให้บุคคลมีทัศนคติหรือความรู้สึกนึกคิดต่อระบบการเมืองและต่อบทบาทที่ตนมีต่อระบบการเมืองนั้น ๆ²

จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า ความแตกต่างในระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์ต่อความรู้สึกทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับปานกลาง ในองค์ประกอบด้านไร้อำนาจทางการเมือง เห็นทางการเมืองและโดดเดี่ยวทางการเมือง (แกมมาเท่ากับ 0.3749, 0.3671 และ 0.3324 ตามลำดับ) ส่วนองค์ประกอบด้านไร้ความหมายทางการเมืองและไร้บรรทัดฐานทางการเมืองแทบจะไม่มีความสัมพันธ์กัน (โปรดดูตารางภาคผนวกที่ ก.5) ดังปรากฏรายละเอียดดังนี้

ผู้มีการศึกษาระดับต่ำกว่าจะรู้สึกไร้อำนาจและไร้ความหมายทางการเมืองสูงมากกว่าผู้มีการศึกษาระดับสูงกว่า ส่วนผู้มีการศึกษาระดับปานกลางจะรู้สึกไร้บรรทัดฐาน โดดเดี่ยวและเห็นทางการเมืองสูงกว่าระดับการศึกษาอื่น ๆ (ร้อยละ 47, 13 และ 45 ตามลำดับ) และผู้ที่มีการศึกษาระดับสูงมากกว่าครึ่งหนึ่งจะรู้สึก เห็นทางการเมืองและไร้ความหมายทางการเมืองอย่างเด่นชัดในระดับปานกลาง (ร้อยละ 75 และ 60 ตามลำดับ)

¹Gabriel A. Almond and Sidney Verba, The Civic Culture : Political Attitudes and Democracy in Five Nations (Boston ; Little, Brown and Company, 1965), pp.379-81.

²

สุจิต บุญบงการ, "นิสิตนักศึกษากับการพัฒนาทางการเมืองของไทย,"

วรรณไวทยาการ : รัฐศาสตร์, หน้า 10.

ผลการวิจัยที่ผ่านมาของนักรัฐศาสตร์ โดยทั่วไปแล้วพบว่า บุคคลที่มีการศึกษาสูงมักจะเป็นผู้ที่มีการกระตือรือร้นทางการเมืองมาก ซึ่งตรงข้ามกับผู้ที่ได้รับการศึกษาน้อยจะไม่ทราบถึงบทบาทหรือตระหนักถึงความสำคัญของตนเองที่มีต่อการเมืองและมักจะมีความคิดความเชื่อแบบดั้งเดิมถึงการยอมรับในอำนาจ เบื้องบนและไม่มีความสำนึกว่าตนเองมีอำนาจทางการเมืองที่จะกระทำการใดๆ ที่มีผลกระทบต่อการเมืองได้ ในสังคมกรุงเทพฯ จะพบว่ามีการเคลื่อนย้ายประชากรจากชนบทเข้ามาอยู่ในกรุงเทพฯ เป็นจำนวนมาก เพื่อการประกอบอาชีพเป็นสำคัญ ซึ่งประชากรเหล่านี้ส่วนใหญ่จะมีการศึกษาที่ไม่สูงมากนัก ดังนั้นประชาชนยังมีความรู้สึกนึกคิดและความเชื่อเกี่ยวกับบทบาทของตนเองในทางการเมืองในแบบยอมรับอำนาจอยู่ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ที่มีการศึกษาในระดับที่สูงกว่าจะมีความรู้สึกนึกคิดในด้านไร้อำนาจทางการเมืองลดน้อยลงไป

นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้มีการศึกษาในระดับปานกลางมีความรู้สึกสังคมไว้บรรทัดฐาน โดดเดี่ยวและ เห็นห่างในทางการเมืองสูง เนื่องจากว่าผู้ที่มีการศึกษาในระดับนี้ยังมีสถานภาพทางสังคมไม่สูงนัก มีระดับรายได้ไม่มากนัก ส่วนใหญ่กำลังดิ้นรนอยู่กับการทำมาหากิน จึงต้องพบกับความผิดหวังในการดำเนินชีวิตในบางครั้ง ซึ่งมีผลต่อการเกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายต่อชีวิตในสังคมต้องการหนีไปให้พ้นจากสภาวะยุ่งยากลำบากหรือต้องแข่งขันในสังคมทุกวันนี้ สภาวะดังกล่าวจึงทำให้บุคคลไม่มีเวลาพอที่จะให้ความสนใจกับเรื่องราวของส่วนรวมตลอดจนการเมืองการปกครองที่เป็นอยู่ดังนั้น จึงไม่คิดที่จะเข้ามาเกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางการเมืองและมักจะไม่ค่อยยอมรับค่านิยมที่บุคคลอื่นยึดถือในการเกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครองด้วย

อาชีพ

ปัจจัยด้านอาชีพจะมีผลต่อทัศนคติหรือความรู้ความเข้าใจทางการเมืองการปกครองตรงที่ว่าลักษณะของอาชีพได้เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของส่วนรวม สามารถแปรเปลี่ยนเป็นการกระทำทางการเมืองเพื่อมีผลกระทบต่อส่วนรวม ตลอดจนการถูกจำกัดด้านระยะเวลาที่ตายตัวจนไม่มีเวลาสนใจเรื่องส่วนรวมหรือการเมืองการปกครองมากนักเพียงใด

ผลจากการวิจัยนี้พบว่า ปัจจัยด้านอาชีพไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับความรู้สึกเมินห่างทางการเมืองเมื่อแยกในแต่ละองค์ประกอบระดับความเชื่อมั่นที่ 0.05 (โปรแกรมตารางภาคผนวกที่ ก. 5) ดังรายละเอียดดังนี้ ด้านไร้อำนาจทางการเมืองพบว่าอาชีพครู ธุรกรรมข้าราชการและว่างงานมีอัตราในระดับสูงไม่แตกต่างกันมากนัก ส่วนกลุ่มนิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่จะมี

อัตราความรู้สึกไร้ความหมายและไร้บรรทัดฐานทางการเมืองสูงไม่แตกต่างกันมากนักและ เป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 60 และ 64 ตามลำดับ) พวกเขาว่างงานและกรรมกรจะรู้สึกโดดเดี่ยวทางการเมืองสูงกว่ากลุ่มอาชีพอื่น ๆ (ร้อยละ 15 และ 13 ตามลำดับ) ขณะที่อาชีพครูมีความรู้สึกด้านนี้ต่ำกว่าอาชีพอื่น ๆ (ร้อยละ 61) และความรู้สึก เห็นห่างทางการเมืองพบสูงในกลุ่มผู้ว่างงานอีกด้วย (ร้อยละ 47)

รายได้

เป็นปัจจัยด้านสถานภาพทาง เศรษฐกิจ สังคม ปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญและมีส่วนสัมพันธ์กับปัจจัยด้านการศึกษาอย่างมาก¹ กล่าวคือคนที่มีการศึกษาสูงมักจะมีตำแหน่งการงานสูง รายได้สูงจึงมีโอกาสให้ความสนใจและมีความสำนึกด้านการเมือง ตลอดจนเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองได้มาก จึงไม่ต้องมาจ่ายตลาดหุงหาอาหารเอง มีความสะดวกสบายนานับประการ เช่น มีรถใช้ มีเงินใช้ เป็นต้น จึงทำให้ไม่ต้องวิตกกังวลอีกหลายเรื่อง ทำให้มีเวลาพอที่จะคิดถึงเรื่องการเมืองได้มากกว่าผู้ที่ไม่มียเงิน ซึ่งต้องใช้เวลากะ เลือกกระสนท่ามาหากินมากยิ่งขึ้น²

จากการวิจัยนี้ ปัจจัยด้านรายได้มีอิทธิพลต่อการกำหนดความแตกต่างในความรู้สึกเห็นห่างทางการเมืองดังต่อไปนี้

ความรู้สึกไร้อำนาจทางการเมือง พบว่า ความแตกต่างในระดับรายได้เป็นปัจจัยกำหนดความแตกต่างในระดับความรู้สึกด้านนี้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (แกมม่า เท่ากับ 0.3003), ส่วนใหญ่ของผู้มีรายได้ต่ำจะมีความรู้สึกด้านนี้ในระดับสูง (ร้อยละ 40) และมีอัตราที่มากกว่ากลุ่มรายได้อื่น ๆ ด้วย ขณะที่ส่วนใหญ่ของกลุ่มผู้มีรายได้สูงจะมีความรู้สึกด้านนี้ในระดับต่ำ (ร้อยละ 38) ดังนั้น ความรู้สึกด้านนี้จะลดต่ำลงเมื่อมีรายได้สูงขึ้น

ความรู้สึกไร้ความหมายทางการเมือง พบว่า ความแตกต่างในระดับรายได้เป็นปัจจัยกำหนดความแตกต่างในระดับความรู้สึกด้านนี้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (แกมม่า เท่ากับ 0.2358)

¹Robert E. Lane, Political Life : Why People Get Involved in Politics (Glencoe : Free Press, 1965), pp.93-94, 234.

²พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, "กรอบการมองพฤติกรรมทางการเมือง" วารสารสังคมศาสตร์ 1 (มกราคม-มีนาคม 2523).

ผู้มีรายได้ระดับกลางจะมีความรู้สึกด้านนี้สูงกว่าผู้มีรายได้ต่ำเล็กน้อย (ร้อยละ 43 และ 41 ตามลำดับ) แต่ทุกกลุ่มอายุมีความรู้สึกด้านนี้ในระดับปานกลาง

ความรู้สึกใ้รับรทศฐานทางการเมือง พบว่าปัจจัยด้านรายได้แทบจะไม่ได้เป็นตัวกำหนดความแตกต่างในระดับความรู้สึกด้านนี้ (แกมมา เท่ากับ 0.0761) ทุกกลุ่มอายุมีความรู้สึกด้านนี้ในระดับสูงที่ไม่แตกต่างกันมากนัก แต่ในกลุ่มรายได้ต่ำส่วนใหญ่จะมีความรู้สึกด้านนี้ปานกลาง (ร้อยละ 48) ขณะที่กลุ่มผู้มีรายได้ปานกลางและสูงส่วนใหญ่จะมีความรู้สึกด้านนี้ในระดับ (ร้อยละ 48 และ 41 ตามลำดับ)

ความรู้สึกโดดเดี่ยวทางการเมือง พบว่า ความแตกต่างในระดับรายได้ เป็นปัจจัยกำหนดความแตกต่างในระดับความรู้สึกด้านนี้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (แกมมา เท่ากับ 0.3052) ในกลุ่มผู้ที่รายได้ระดับต่ำจะมีความรู้สึกด้านนี้สูงในอัตราที่มากกว่ากลุ่มรายได้ระดับปานกลางและสูง (ร้อยละ 12) แต่ส่วนใหญ่จะมีความรู้สึกด้านนี้ในระดับกลางในอัตราที่เท่ากับกลุ่มผู้มีรายได้ปานกลาง (ร้อยละ 55) ขณะที่กลุ่มผู้มีรายได้สูงส่วนใหญ่จะมีความรู้สึกด้านนี้ในระดับต่ำ (ร้อยละ 56)

ความรู้สึก เห็นห่างทางการเมือง พบว่า ความแตกต่างในระดับรายได้ เป็นปัจจัยที่กำหนดความแตกต่างในระดับความรู้สึกด้านนี้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (แกมมา เท่ากับ 0.2940) กลุ่มผู้มีรายได้ต่ำจะมีความรู้สึกด้านนี้ต่ำในอัตราที่มากกว่ากลุ่มผู้มีรายได้ปานกลาง เล็กน้อย (ร้อยละ 39 และ 36 ตามลำดับ) แต่ทุกกลุ่มรายได้จะมีความรู้สึกด้านนี้ส่วนใหญ่ในระดับปานกลาง

โดยสรุปแล้วพบว่า ปัจจัยด้านรายได้มีความสัมพันธ์โดยเป็นตัวกำหนดความแตกต่างในระดับความรู้สึก เห็นห่างทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในด้าน ไร้อำนาจทางการเมือง ไร้อำนาจทางการเมือง โดดเดี่ยวทางการเมือง และ เห็นห่างทางการเมือง (แกมมา เท่ากับ 0.3003, 0.2358, 0.3052 และ 0.2940 ตามลำดับ) เมื่อย้อนไปพิจารณาถึงปัจจัยด้านการศึกษาแล้วจะพบว่า ทั้งรายได้และการศึกษาจะมีความสัมพันธ์กับความรู้สึก เห็นห่างทางการเมือง ที่คล้ายคลึงกันในด้าน ไร้อำนาจทางการเมือง โดดเดี่ยวทางการเมือง และ เห็นห่างทางการเมือง ซึ่งเป็นสิ่งยืนยันผลการศึกษารวิจัยของนักรัฐศาสตร์หลายท่านได้ว่าระดับการศึกษานอกจากจะมีความสัมพันธ์กับรายได้ของบุคคลแล้ว ยังมีส่วนเกี่ยวข้องกับ ความมั่นใจ ทศนคติ ความสำนึกทางการเมือง

รวมทั้งการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองด้วย¹ กล่าวคือบุคคลที่มีการศึกษาระดับ เช่นไรย่อมมีความสัมพันธ์กับรายได้ทางเดียวกัน คือบุคคลที่มีการศึกษาสูงย่อมจะมีรายได้สูงตาม เมื่อรายได้สูงย่อมเพิ่มสถานภาพ เศรษฐกิจสังคมให้กับตนเองมากขึ้น ทำให้ตนเองเกิดความตระหนักถึงคุณค่าความสามารถหรืออิทธิพลของตนเองที่จะมีผลกระทบต่อส่วนรวมหรือในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งผลการวิจัยพบว่าความรู้สึกไร้อำนาจทางการเมืองของบุคคลลดระดับกับลงตามระดับการศึกษา และรายได้ที่เพิ่มสูงขึ้น เมื่อบุคคลมีสถานภาพ เศรษฐกิจและสังคมได้ในระดับหนึ่งก็จะมีอาการหวงต่อการเข้าควบคุมสภาพแวดล้อมให้ดำเนินไปตามที่ตนต้องการ แต่ในความเป็นจริงจะไม่สอดคล้องกับสภาพที่ตนคาดหวังความรู้สึก เบื่อหน่ายต่อสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ย่อมจะเกิดขึ้น

เมื่อพิจารณาในด้านความรู้สึกโดดเดี่ยวทางการเมือง พบว่าผู้มีรายได้สูงส่วนใหญ่จะมีความรู้สึกด้านนี้ในระดับต่ำในอัตราที่มากกว่ากลุ่มรายได้และปานกลาง เนื่องจากการมีสภาพชีวิตที่สุขสบายกว่า ได้รับการยกย่องในสังคมมากกว่า มีสถานภาพทางสังคมรองรับ กลุ่มนี้จึงรู้สึกผูกพันกับสังคมที่เอื้อประโยชน์ต่อพวกเขา ไม่คิดที่จะทิ้งห่างไปหรือปฏิเสธ และขณะเดียวกันความต้องการของกลุ่มพวกนี้ย่อมได้รับการพัฒนาขึ้นอีกระดับหนึ่ง เมื่อก้าวไปสู่บทบาทในทางการเมืองการปกครองมากขึ้น ดังนั้น การที่ร่วมกิจกรรมทางการเมืองที่ดำเนินอยู่ จึงเป็นสิ่งที่เสี่ยงไม่พ้นสำหรับบุคคลกลุ่มนี้ เมื่อมีความผูกพันกับสังคมการเมือง และเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของสังคม ทำให้บุคคลไม่เกิดความรู้สึกว่าตนเองถูกสังคมการเมืองทอดทิ้งโดดเดี่ยวแต่อย่างใด

ระยะเวลาที่อยู่ในกรุงเทพฯ

ปัจจัยด้านนี้เป็นการชี้ระดับถึงความผูกพันระหว่างบุคคลกับวิถีชีวิตของสังคม เมืองกล่าวคือ กรุงเทพมหานครถ้ามองในแง่สังคมวิทยาเป็นสังคมเมืองขนาดใหญ่ (urban society) ที่ประกอบไปด้วยปัญหาทางสังคมมากมาย เช่น อาชญากรรม ยาเสพติด มลภาวะ เป็นพิษ เป็นต้น

¹ Lester W. Milbrath, Political Participation : How and Why Do People Get Involved in Politics. 2nd ed. (Chicago : Rand McNally College Publishing Co., 1971), pp.52-60; Irma and Cynthia Taft Morris, Society, Politics and Economic Development : A Quantitative Approach (Baltimore : Johns Hopkins University Press, 1957).

รวมทั้งวิถีการดำเนินชีวิตของบุคคลที่ขึ้นอยู่กับ เวลาการแข่งขัน ระบบ เงินตรา กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ลักษณะดังกล่าวเป็นการก้าวไปไกลจากสภาวะธรรมชาติของสังคม เกษตรกรรมที่มีวิถีชีวิต เรียบง่าย ไม่ซับซ้อน ซึ่งเป็นสังคมส่วนใหญ่ของประเทศไทย ดังนั้นการที่บุคคลมีวิถีชีวิตแบบสังคม เมืองย่อมเป็นตัวหล่อหลอมการมีชีวภาพ (perception) ต่อเป้าหมาย คุณค่าของการดำเนินชีวิตที่ต่างไปจากสังคมเกษตรกรรม รวมทั้ง การเป็นสังคม เมืองนี้ใกล้ชิดกับการ เมืองการปกครองของประเทศที่รวมศูนย์อยู่ที่กรุงเทพมหานคร การมีช่องทางในการรับรู้ข่าวสารการ เมืองที่ดีการ มีการติดต่อสื่อสารที่ดี สิ่งเหล่านี้เป็นส่วนที่ใส่เข้าไปในความนึกคิดของบุคคลในสังคม เมืองอย่าง กรุงเทพมหานคร ซึ่งจะมีผลต่อการประเมินในความคิดเห็นต่อชีวิตและสังคมการ เมืองรอบตัวเขา ดังได้กล่าวมาแล้ว

ในการวิจัยนี้ได้ศึกษาว่าการที่บุคคลใช้ระยะเวลาอยู่อาศัยในสังคม เมืองอย่างกรุงเทพมหานครมากน้อย เพียงใดจะมีผลต่อระดับความรู้สึก เหน็ดท่างทางการ เมืองของบุคคลมากน้อย เพียงใด ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ระยะเวลาที่บุคคลอาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ มีส่วนสัมพันธ์กับความแตกต่าง ในความรู้สึก เหน็ดท่างทางการ เมืองในด้านไร้ความหมายและ เหน็ดท่างทางการ เมืองอย่างมีนัย สำคัญทางสถิติในระดับที่ค่อนข้างต่ำ (แกมมา เท่ากับ 0.1036) และ 0.1767 ตามลำดับ) นอก นั้นแทบจะไม่มีความสัมพันธ์กัน เลย เมื่อพิจารณาในแต่ละองค์ประกอบ ปรากฏผลดังนี้

ความรู้สึกไร้อำนาจทางการ เมือง พบว่า บุคคลที่พักอาศัยอยู่ในช่วงสั้น ๆ ไม่ถึง 1 ปี จำนวนครึ่งหนึ่งจะมีความรู้สึกด้านนี้สูง (ร้อยละ 50) ขณะที่ผู้พักอาศัยในระยะปานกลางและระยะ นาน 10 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่จะมีความรู้สึกด้านนี้ปานกลาง (ร้อยละ 39 และ 42 ตามลำดับ)

ความรู้สึกไร้ความหมายทางการ เมือง พบว่า ผู้ที่เข้ามาอยู่ในระยะปานกลาง 1-10ปี จะมีความรู้สึกด้านนี้สูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ (ร้อยละ 42) แต่ทุกกลุ่มส่วนใหญ่จะมีความรู้สึกด้านนี้ใน ระดับปานกลาง

ความรู้สึกไร้บรรทัดฐานทางการ เมือง พบว่า ผู้ที่เข้ามาอยู่ในระยะสั้นไม่ถึง 1 ปี จะมีความรู้สึกด้านนี้สูง (ร้อยละ 62) ส่วนผู้ที่เข้ามาอยู่ในระยะปานกลาง (1-10 ปี) จำนวน ครึ่งหนึ่งจะรู้สึกปานกลาง (ร้อยละ 50)

ความรู้สึกโดดเดี่ยวทางการ เมือง พบว่า ทุกกลุ่มส่วนใหญ่จะมีความรู้สึกด้านนี้ปานกลาง ผู้ที่เข้ามาอยู่ในระยะปานกลางจะมีความรู้สึกสูงกว่ากลุ่มอื่นในอัตราไม่มากนัก (ร้อยละ 11)

ความรู้สึกโดดเดี่ยวทางการเมือง พบว่า ทุกกลุ่มส่วนใหญ่จะมีความรู้สึกด้านนี้ปานกลาง ผู้ที่เข้ามาอยู่ในระยะปานกลางจะมีความรู้สึกสูงกว่ากลุ่มอื่นในอัตราไม่มากนัก (ร้อยละ 11)

ความรู้สึก เห็นห่างทางการเมือง พบว่า ผู้ที่เข้ามาอยู่ในระยะเวลานั้น ๆ ไม่ถึง 1 ปี จะมีความรู้สึกด้านนี้สูงกว่ากลุ่มอื่น (ร้อยละ 43) แต่ทุกกลุ่มมีความรู้สึกด้านนี้ในระดับปานกลาง

โดยสรุปแล้ว ปัจจัยด้านระยะเวลาที่เข้ามาอยู่ในกรุงเทพฯ เป็นตัวกำหนดความแตกต่างในระดับความรู้สึก เห็นห่างทางการเมืองมีนัยสำคัญทางสถิติในด้านไร้อำนาจทางการเมือง และเห็นห่างทางการเมือง (ค่าแกมมาเท่ากับ 0.1036 และ 0.1767 ตามลำดับ) ผลการวิจัยที่น่าสนใจก็คือ ผู้ที่เข้ามาอยู่ในระยะสั้น ๆ กลับมีความรู้สึกว่าตนเองไร้อำนาจทางการเมือง การเมืองการปกครองไร้บรรทัดฐาน และตนเองเสมือนมิได้เป็นสมาชิกของระบบการเมืองในระดับที่สูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ แทนที่จะเป็นผู้ที่เข้ามาอยู่ในกรุงเทพฯ ระยะเวลานาน ๆ จะมีความรู้สึกดังกล่าวแต่กลับเป็นว่าพวกนี้จะมีความรู้สึกในระดับปานกลาง ที่เป็นดังนี้อาจเป็นเพราะในสังคมเมืองกรุงผู้ที่เข้ามาอาศัยอยู่นาน ๆ หรือตั้งแต่เกิดมีความเคยชินวิถีชีวิตสังคมเมืองดังกล่าวมาแล้ว จึงสามารถดำเนินชีวิตไปได้โดยไม่รู้สึกรำรณาการ (disintegrate) ระหว่างตนเองกับสังคมรอบข้าง แต่เป็นวิถีชีวิตที่ดำเนินไปอย่างไม่ผูกพันกับสังคมรอบข้างมากนัก แต่เป็นลักษณะของปัจเจกชนที่ไร้ความผูกพันต่อสังคมสูง ในขณะที่ผู้ที่เข้ามาอยู่ในระยะสั้น ๆ ซึ่งมักจะเป็นพวกที่เคยมีชีวิตอยู่ในสังคมเกษตรที่เคยชินกับวิถีชีวิตแบบเรียบง่าย ไม่ซับซ้อน เมื่อเข้ามาอยู่ในสังคมเมืองย่อมเกิดสภาวะไร้อำนาจการระหว่างตัวตนกับวิถีชีวิตสังคมการเมืองแบบใหม่ ประกอบกับการมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบโพรฟัว ของคนในสังคมเกษตรที่ยอมรับอำนาจจากเบื้องบนโดยปริยายจึงทำให้บุคคลกลุ่มนี้มีทัศนคติว่าตนเองไร้อำนาจอิทธิพลที่จะไปมีผลกระทบต่อระบบการเมืองได้ การเมืองการปกครองเป็นเรื่องของเบื้องบนไม่เกี่ยวกับตนเอง จึงไม่สนใจในเรื่องทางการเมืองการปกครองเหมือนอย่างที่คุณคุ้นเคยกับวิถีชีวิตสังคมเมืองได้ให้ความสนใจกัน และไม่รู้สึกผูกพันว่าตนเองจะต้องเข้าไปแก้ไขสังคมการเมืองรอบตัวให้ดีขึ้น ดังนั้นจึงรู้สึกว่าคุณเองมิใช่เป็นสมาชิกของระบบการเมืองนี้ แต่เป็นสิ่งแปลกปลอมหรือ เห็นห่างไปสำหรับระบบการเมืองในสังคมกรุงเทพมหานคร

สรุป

ในส่วนนี้เป็นการทดสอบสมมติฐานที่ 2 ที่ว่า "ความรู้สึก เหมินห่างทางการเมืองของ ประชากรในเขตกรุงเทพมหานครจะมีนัยสำคัญทางสถิติกับ เพศ อายุ เชื้อชาติ การศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาที่อยู่ในกรุงเทพฯ" ผลการวิจัยพบว่าความรู้สึก เหมินห่างทางการเมืองของ ประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับปัจจัยด้านการศึกษา ในระดับปานกลาง ปัจจัยด้านรายได้ระยะเวลาที่อยู่ในกรุงเทพฯในระดับค่อนข้างต่ำ ส่วนปัจจัย ด้านเพศ อายุ เชื้อชาติและอาชีพไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กับ ความรู้สึก เหมินห่างทางการเมือง

เมื่อพิจารณาความรู้สึก เหมินห่างทางการเมืองทั้ง 5 องค์ประกอบได้แก่ ไร้อำนาจทาง การเมือง ไร้ความหมายทางการเมือง ไร้บรรทัดฐานทางการเมือง โดดเดี่ยวทางการเมือง และ เหมินห่างทางการเมือง แล้วพบว่าเพศมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับองค์ประกอบ ด้านโดดเดี่ยวทางการเมือง อายุมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับ ไร้อำนาจทางการเมือง เชื้อชาติไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับองค์ประกอบด้านใด การศึกษามีความสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับองค์ประกอบด้านไร้อำนาจ โดดเดี่ยวจะ เหมินห่างทางการเมือง อาชีพ ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับองค์ประกอบด้านใด รายได้มีความสัมพันธ์อย่างมีนัย สำคัญทางสถิติกับองค์ประกอบด้านไร้อำนาจ ไร้ความหมาย โดดเดี่ยวและ เหมินห่างทางการเมือง และระยะเวลาที่อยู่ในกรุงเทพฯ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับองค์ประกอบไร้ความ หมายและ เหมินห่างทางการเมือง

นอกจากนี้ยังพบว่า เพศหญิงจะรู้สึกไร้อำนาจ ไร้ความหมายและไร้บรรทัดฐานทาง การเมืองสูงกว่าเพศชาย ผู้ที่มีอายุสูงกว่าจะมีแนวโน้มรู้สึกไร้อำนาจทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่มี อายุต่ำกว่า เชื้อชาติไทยจะรู้สึกไร้อำนาจและไร้ความหมายทางการเมืองสูงกว่า เชื้อชาติจีนและ มุสลิม และเชื้อชาติมุสลิมจะรู้สึก เหมินห่างทางการเมืองสูงกว่า เชื้อชาติไทยและจีน ผู้ที่มีการ ศึกษาต่ำกว่าจะรู้สึกไร้อำนาจและไร้ความหมายทางการเมืองที่สูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่า กลุ่มนิสิตจะรู้สึกไร้ความหมายและไร้บรรทัดฐานทางการเมือง เป็นส่วนใหญ่ สูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ ขณะที่พวกว่างงานและขบวนการหรือผู้ใช้แรงงานรู้สึกโดด เดี่ยวทางการเมืองสูงกว่ากลุ่มอาชีพ

อื่น ๆ ผู้ที่มีรายได้ต่ำจะรู้สึกไร้อำนาจทางการเมืองสูงและลดระดับลง เมื่อรายได้สูงขึ้นและผู้ที่อยู่กรุงเทพฯช่วงเวลานั้นๆ จะรู้สึกไร้อำนาจ ไร้บรรทัดฐาน และเห็นว่างทางการเมืองสูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ แต่จะลดระดับลงเมื่ออยู่อาศัยนานขึ้น



ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย